

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)

T.a.v. de heer B. Wammes

Antonio Vivaldistraat 2-8

1083 HP AMSTERDAM

Verstuurd per e-mail

Den Haag, 15 juli 2016

Ref: B16.14

Betreft: Discussienota 'Aanpakken en bestrijden van fraude; Wat moet en kan de accountant doen?'

Geachte heer Wammes,

Eumedion heeft met veel belangstelling kennis genomen van de discussienota 'Aanpakken en bestrijden van fraude; Wat moet en kan de accountant doen?'. Wij stellen het zeer op prijs dat de NBA deze discussie entameert. Volgens Eumedion behoren accountants namelijk een belangrijke rol te spelen bij het detecteren en signaleren van fraude bij controlecliënten. Er heerst nog grote onduidelijkheid over wat die rol is en zou moeten zijn. Wanneer een fraude bij een onderneming wordt ontdekt (zoals in het recente verleden bij onder meer Imtech), roept dit steevast bij beleggers en de samenleving in den brede vragen op over de professioneel-kritische instelling van de accountant van niet alleen de desbetreffende onderneming, maar ook van accountants van andere ondernemingen. Het is daarom goed dat de NBA de ambitie toont een positie in te nemen over wat beleggers en andere belanghebbenden van de accountant kunnen verwachten voor wat betreft het detecteren en signaleren van fraude.

Wij maken graag gebruik van de mogelijkheid om op hoofdlijnen te reageren op de discussienota. Eumedion heeft ervoor gekozen niet in te gaan op alle individuele stellingen en vragen, maar om haar visie op de rol van de accountant bij het detecteren en signaleren van fraude meer in algemene termen uiteen te zetten.

Eumedion's visie op de rol van de accountant bij het detecteren en signaleren van fraude

Wij onderschrijven het principe dat de verantwoordelijkheid voor het voorkomen van fraude primair bij de controlecliënt ligt (p. 5 van de discussienota). Dat neemt niet weg dat vanuit zijn functie als poortwachter en vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer de accountant een belangrijke rol heeft te vervullen bij het detecteren en signaleren van fraude. De accountant beschikt namelijk over een effectief instrumentarium. Hij kan een passage over de kwaliteit van de beheersing van frauderisico's als *key audit matter* opnemen in de controleverklaring. De accountant heeft verder een actieve onderzoeksverplichting om materiële onjuistheden in het bestuursverslag te signaleren en om daarover te rapporteren in de controleverklaring (art. 2:393 lid 3 jo. 5 BW). Als de onderneming in het bestuursverslag helemaal geen melding maakt van fraudegevallen¹, terwijl die er ongeacht de omvang in het boekjaar wel zijn geconstateerd, dan achten wij dat – mede in het licht van stelling 2 op p. 6 van de discussienota – een materiële onjuistheid die de accountant in zijn controleverklaring dient te vermelden. Tot slot kan de accountant weigeren een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening af te geven als de frauderisico's onvoldoende zijn gemitigeerd. Deze mogelijkheden tot transparantie krijgen pas een preventieve werking als ondernemingen en beleggers ervaren dat accountants er in de praktijk ook gebruik van maken. Het moge duidelijk zijn dat fraude veel eerder vanuit kwalitatieve dan vanuit kwantitatieve overwegingen van materieel belang is en dient te leiden tot adequate informatieverschaffing in het bestuursverslag en/of in de controleverklaring, hetgeen in de NBA onder meer in Standaard 240 zou kunnen benadrukken.

Zoals wij in het recente verleden hebben gezien, kan fraude uiteindelijk leiden tot de deconfiture van een onderneming. Als zodanig kan fraude direct raken aan de continuïteit van de bedrijfsvoering. Wij verwachten van accountants dat zij expliciet melding maken van zowel tekortkomingen in het onderkennen van frauderisico's als tekortkomingen in het mitigeren van frauderisico's bij – in de eerste plaats – het bestuur en de (auditcommissie van de) raad van commissarissen. Als deze hier niets mee doen, dan zou de accountant dit moeten melden in zijn controleverklaring.

¹ Eén van de *best practices* in de Nederlandse markt is Randstad Holding, die in haar bestuursverslag 2015 op een aantal plekken rapporteert over fraudemeldingen en –gevallen (zie p. 52 en 82 van het bestuursverslag 2015). A contrario betekent dit dat beleggers en andere belanghebbenden er vanuit kunnen gaan dat als de onderneming niks rapporteert over fraudemeldingen en –gevallen, deze in het verslagjaar ook daadwerkelijk niet hebben plaatsgevonden en dat de accountant dit heeft gecontroleerd.

De accountant moet naar de opvatting van Eumedion niet alleen afgaan op de informatie van het bestuur over de opzet en de werking van de anti-fraude programma's van de onderneming, maar hij moet ook de verplichting hebben om zelf de effectiviteit te toetsen van de interne risicobeheersings- en controlemaatregelen die betrekking hebben op frauderisico's.

In dit kader is het van het grootste belang dat de accountant zich onder andere op de hoogte stelt van en onderzoek doet naar:

- het verdienmodel en de *risk appetite* van de onderneming;
- de interne cultuur van de onderneming, waaronder de *tone at the top* en het risico op *management override of controls*;
- de werking en effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen in den brede;
- de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking;
- de structuur van het beloningsbeleid van het bestuur, de prikkels die hiervan uitgaan en of materiële overtredingen van de interne gedragscode kunnen leiden tot toepassing van de *claw back*-regeling;
- de signalen die de interne auditfunctie in de gesprekken met de accountant afgeeft;
- opvolging van eerder gedane aanbevelingen van de interne auditfunctie en de externe accountant door het bestuur;
- de meldingen die zijn gedaan op grond van de meldingsregeling van (vermoedens van) misstanden binnen de onderneming;
- de rapportage van het bestuur in het bestuursverslag over frauderisico's en de maatregelen om deze te mitigeren.

Beleggers en andere belanghebbenden moeten ervan uit kunnen gaan dat de hierboven genoemde punten standaard onderdeel zijn van de reikwijdte van de controle door de accountant.

De NBA zou handvatten kunnen formuleren op welke wijze de accountant concrete invulling kan geven aan de hiervoor genoemde punten.

Eumedion gaat overigens ten aanzien van bovenstaande punten ervan uit dat:

- de onderneming over een interne auditfunctie beschikt en deze interne auditfunctie direct toegang heeft tot de externe accountant. Mocht de onderneming niet over een interne auditfunctie beschikken, dan zal de externe accountant extra controlemaatregelen moeten uitvoeren en eventueel de raad van commissarissen moeten adviseren om een interne auditfunctie in te stellen;

- de accountant ten aanzien van fraude een tolerantie- of materialiteitsgrens van nul hanteert. Fraude begint in de regel namelijk klein, maar kan na verloop van tijd grote, materiële consequenties voor de waarde van de onderneming hebben.

Enige detailopmerkingen

In de discussienota staat dat *‘De accountant moet kijken of de cliënt een binnen een bepaalde sector gangbare gedrags- of governancecode heeft uitgewerkt of vergelijkbare maatregelen heeft getroffen ...’*. De tekst verheft “gangbaar” hiermee ten onrechte automatisch tot “afdoende”.

Bovendien gaat het niet alleen om afdoende beleid, maar ook om het beoordelen of het beleid effectief is verankerd in het dagelijks handelen van de organisatie.

COS 4410 omschrijft het fraudebestrijdende karakter van samenstellingsopdrachten als volgt: “... Vervolgens houdt de accountant bij de toepassing van de desbetreffende standaarden rekening met het feit dat deze standaarden gebaseerd zijn op de gedachte dat een controleopdracht wordt uitgevoerd, maar dat een samenstellingsopdracht niet gericht is op het verstrekken van zekerheid over de getrouwheid. *De aanvullende werkzaamheden op grond van Standaard 240 en 250 zullen om die reden daarom minder diepgaand zijn*².” Dit is naar onze mening weinig ambitieus te noemen en vatbaar voor aanscherping. Bijvoorbeeld door aan te geven wat er nog ten minste mag worden verwacht van de accountant die een samenstellingsopdracht uitvoert.

Wij zijn desgewenst uiteraard beschikbaar onze opmerkingen nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Drs. Rients Abma
Directeur Eumedion

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG

² Cursivering door Eumedion.